

Cercles de paraula i mirada restaurativa

Manual d'ús

Continguts

Presentació (pàg 2)

Elements d'un Cercle de Paraula (pàg 3)

Origen dels Cercles (pàg 4)

Per a què serveix (pàg 5)

Principis bàsics (pàg 6)

Tipus de Cercles (pàg 7)

Abast dels Cercles (pàg 8)

Periodicitat i quan fer els Cercles (pàg 9)

Amb qui (pàg 10)

Preparació (pàg 11)

La pregunta (pàg 12)

El tancament (pàg 13)

Facilitació del Cercle (pàg 14)

Cercle de connexió i emocional (pàg 17)

Cercle per gestionar conflictes i dinàmiques de discriminació (pàg 18)

Cercle per treballar les dinàmiques de poder (pàg 19)

Bibliografia (pàg 20)

Presentació

L'any 2010 coneixem els Cercles de Paraula com un element ritual per poder treballar amb la infància i adolescència per teixir comunitat i escoltar les diferents experiències, usant el cercle, un objecte de la paraula i unes breus consignes per guiar-lo.

A partir de llavors, Fil a l'agulla comença a incorporar l'ús del Cercle de Paraula en els tallers a centres educatius, ampliant-lo també a altres sectors socials i àmbits, passant a ser una eina per a poder treballar les situacions de discriminació i conflicte.

Elements d'un Cercle de Paraula

Els elements bàsics per a constituir un Cercle de Paraula són:

El cercle

Tot el grup, incloses les facilitadores i mestres, s'asseuen en cadires situades en un cercle, de manera que tothom es veu. El centre del cercle sol estar buit d'objectes. A vegades es pot posar algun element estètic i/o representatiu, de valor i important pel grup.

Un objecte de la paraula

Si el grup té un element important i significatiu es pot fer servir aquest, si no, es demana als participants si algú té un objecte rellevant. Aquest objecte serà el que es farà servir per a visibilitzar qui té la paraula o el seu moment de silenci. Es presenta el cercle presentant l'objecte i el seu significat per a la persona o grup. A vegades també es demana a tothom que porti un objecte amb una simbologia relacionada amb què s'està treballant i es presenten tots els objectes, es posen al centre del cercle i s'escull un com a objecte de paraula.

La facilitació

Una o dues persones faciliten l'espai, presenten el cercle, el seu propòsit i com funciona i poden intervenir en el seu transcurs facilitant la conversa.

Les consignes

Abans de començar el cercle es recorda les consignes. Això serveix per facilitar l'atenció en el que es farà, al mateix temps que és important saber com funciona i què cal tenir en compte. Les consignes poden tenir a veure amb temes com: no és obligatori parlar, la confidencialitat del que estem treballant, si seguirem un ordre determinat per a parlar i passar-nos l'objecte de la paraula, si ens podem moure o no, quan comença i quan acaba, etc.

La pregunta o el tema

Cada cercle té un propòsit específic que es transmet al grup a través d'una pregunta o d'un tema. Aquest es presenta al principi del cercle i a vegades es pot anar recordant, per ajudar a enfocar-lo.

Aquests elements són el contenidor que facilita l'**expressió** i l'**escolta** d'idees, **posicions**, **sentiments** i **emocions**.

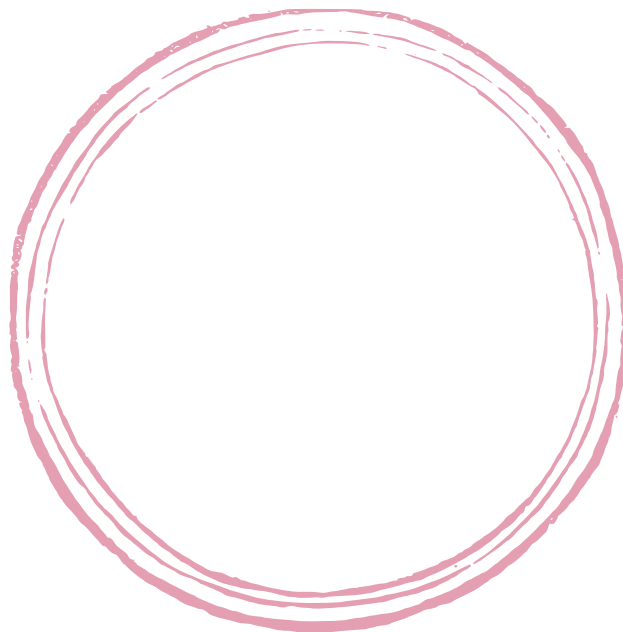
Origen dels Cercles

Podríem dir que el principal origen és tot el coneixement ancestral i la cosmovisió dels pobles originaris d'arreu del món, com els nord-americans o els maoris d' Austràlia.

Aquests pobles tenien una visió profundament comunitària i arrelada a l'entorn natural, que incloïa les relacions com un aspecte fonamental per la vida i la sostenibilitat i, per tant, els conflictes es tractaven des d'un vessant comunitari, a partir de diferents pràctiques com el Cercle i l'ús del Bastó de la Paraula.

Per altra banda, a partir dels 70's en el marc de la justícia restaurativa surten les primeres experiències amb l'aplicació dels cercles al Canadà i EUA de la mà de l'Església Mennonita i a Nova Zelanda i Austràlia, arran de la revalorització dels sistemes de justícia tradicionals maoris.

I el 1977 neix l'Institut Internacional per a les Pràctiques Restauratives (IIRP) que amplia el coneixement i la pràctica de la justícia restaurativa a altres àmbits i dona forma a un conjunt de pràctiques restauratives.

Per a què serveix

El Cercle té objectius generals i objectius més específics que depenen de la intenció concreta de cada cercle, que són el que defineix el tipus de pregunta i intervenció que es fa.

Objectius generals

Crear comunitat

El fet de compartir les experiències, pensaments i emocions facilita el vincle, el sentiment de pertinença i ajuda a crear connexions, a generar xarxes de suport i desenvolupar un sentiment profund de comunitat.

Conèixer-se

El Cercle ajuda a conèixer-se més com a persones, les relacions i com a grup.

Expressar i apreciar la diversitat

El Cercle és un espai per a donar la benvinguda a la diversitat, especialment a aquells aspectes que el grup margina o discrimina i poder apreciar-los i reconèixer-los com a part del grup. A mesura que això passa, i que en el grup es permet més l'expressió d'altres identitats més marginades, es guanya més llibertat i s'obre més l'imaginari a altres maneres de ser/fer/expressar-se.

Prevenir i intervenir en situacions de conflicte, discriminació i assetjament escolar

En la mesura que tot allò que hem esmentat anteriorment passa, la violència i la tensió disminueix, així com disminueix la discriminació i el conflicte té un espai on expressar-se per a posar fil a l'agulla i intervenir abans que el dany sigui irreparable.

Desenvolupar habilitats socials, relacionals i personals

Parlar i escoltar a través del Cercle facilita el desenvolupament d'habilitats com parlar en veu alta davant del grup, identificar com et sents, posar-li un nom a l'emoció i que aquesta no només et prengui, nodreix l'empatia i la capacitat de posar-se en el lloc de l'altre, etc.

Principis bàsics

Pel seu funcionament i en la nostra manera d'entendre i facilitar el Cercle de Paraula, aquest es basa en els següents principis bàsics:

El ritual

La dinàmica en si es planteja com una cerimònia, com un ritual. Això és clau, perquè afavoreix un cert clima en el grup que facilita la connexió de les persones i la comunicació a nivells més personals i emocionals. Així mateix, afavoreix l'expressió d'aspectes més marginats del grup.

Democratització de l'espai i canvi de les relacions de poder

El Cercle implica un canvi de relació entre qui facilita el cercle, la mestra, professora o professional del centre educatiu i el grup. En el cercle totes les persones són iguals i qui facilita, no només facilita, sinó que també és una més i també respon a les preguntes i pot compartir les seves pròpies experiències personals. La idea és poder deixar de banda actuar per l'alumnat, i cultivar l'actitud de ser una més en el cercle. Fer el cercle amb ells i elles. Com a facilitadora, educadora, professora o mestre també ets part del sistema i del grup, i per tant el que li passa al grup t'afecta i viceversa, i des d'aquesta posició també pots aportar a escala personal.

Canvi de mirada

Implica un canvi de mirada que inclou:

Entendre el grup des d'una visió sistèmica, que entén que no només està format per persones, relacions i subgrups, sinó que també hi ha rols, com la diversitat d'actituds i punts de vista que s'expressen. Aquesta visió permet despersonalitzar les experiències que surten en el grup, per entendre-les des d'un punt de vista més macro, que també té en compte el component social i el context.

El principi de **democràcia profunda** que reconeix i dona valor a la diversitat d'experiències, rols, actituds, emocions, etc. i entén que totes elles són útils pel desenvolupament de les persones, relacions i comunitats.

Mirada restaurativa en la gestió dels conflictes i les situacions de discriminació i assetjament escolar: implica una visió que s'enfoca en el dany, qui ha estat danyat i quines necessitats tenen les persones i el grup. Com respondre a això, tenint en compte el suport que es necessita per prendre responsabilitat i accionar per proposar i fer aquelles mesures que calguin per a restaurar el dany i la relació.

Tipus de Cercles

Més enllà dels objectius generals, és important preguntar-se si tinc una intenció més concreta, per a què vull fer servir el cercle. Això ens indicarà quin tipus de cercle volem fer.

Algunes de les intencions poden ser:

- Per a conèixer-se
- Per saber com estan i donar espai a les emocions i maneres d'estar i sentir-se
- Per fer vincle
- Per a conèixer més un aspecte específic de la diversitat del grup, per exemple en relació amb la diversitat d'òrgens, religions o gènere. O com viuen un tema determinat.
- Per valorar i tancar un projecte
- Per a acomiadar-se
- Per prendre responsabilitat
- Per gestionar conflictes des d'una mirada restaurativa
- Per treballar contingut de l'aula: saber les idees prèvies, debatre sobre temes, fer-se preguntes...
- Per prendre decisions
- Etc.

Abast dels Cercles

Per tal que el projecte tingui més abast i, per tant, més impacte, és recomanable que sigui un projecte de centre i que, per tant, tot el claustre estigui apropiat amb la metodologia i el marc i formi part de les línies pedagògiques del centre educatiu.

Això també ve de la mà que cada professional es pugui fer amb la metodologia a la seva manera i que, en conseqüència, la manera d'aplicar-lo sigui pròpia, adaptada al seu grup i també als seus propis coneixements, interessos i habilitats.

Periodicitat i quan fer els Cercles

El Cercle de Paraula és una eina molt útil per gestionar conflictes en un grup. Sovint, és en aquests moments difícils que ens recordem de la possibilitat d'utilitzar aquesta metodologia. Està bé. Pot funcionar per assolir els objectius en aquell moment. **Però és molt més difícil que el Cercle funcioni com esperes, si el grup no està familiaritzat amb l'eina, amb parlar des del cor i escoltar des del cor.**

Per tant, **és recomanable l'ús periòdic del Cercle.** Això permetrà que les persones es facin amb la metodologia, al mateix temps que facilita l'adquisició d'habilitats, la coneixença i la connexió del grup, així com la provenció de conflictes.

Algunes idees de moments apropiats per a fer el Cercle:

- Els inicis i finals del dia i de la setmana
- Els principis i finals de curs o trimestre
- A l'inici i al final d'una activitat o projecte
- Quan hi ha hagut algun conflicte: a la classe, al pati, a l'hora del menjador
- A l'hora de tutoria
- Quan hi ha algun fet destacat com la incorporació d'una persona nova al grup, el naixement d'una germana o germà, l'aniversari d'alguna persona de la classe o altres
- Quan algú el demana amb una motivació especial

Recomanem fer **cercles de manera regular i fixar un espai concret del dia i la setmana**, de manera que el grup ja conegui que té aquest espai per a poder expressar allò que vulgui. Com un espai més obert, d'expressió, per saber com estem, quines necessitats, dificultats i reptes tenim, i que serveixi per conèixer-se i fer vincle.

Amb qui

Els cercles es poden fer amb l'**alumnat, el professorat, als cicles o al claustre, amb les famílies i també cercles mixtos.**

Quan pensem en els cercles pensem en els cercles a l'aula o amb grups d'infants i joves. Al mateix temps, són igualment útils i beneficiosos per la comunicació entre persones adultes.

Nosaltres sovint també oblidem parlar i escoltar des del cor. Als claustres, generalment, hi ha molta feina per fer i ens costa trobar un moment per saber com estan els nostres companys i companyes, per parlar i reflexionar.

Un Cercle de Paraula pot ser una bona eina per conèixer-se més, per fer avaluacions, etc.

A les reunions amb les famílies els cercles també poden ser especialment útils. Poden ajudar a fomentar la participació i l'escolta, a crear vincles i enfortir la comunitat.

Sovint, quan el sentiment de coneixença és major, hi ha més confiança i més cohesió. Això ja és un valor per si mateix, però a més a més és un antídoto important per a la discriminació.

I quan surtin els problemes i els conflictes, la terra estarà més adobada i serà més fàcil tractar-los.

Per altra banda, una altra qüestió és amb quantes persones el podem fer. **Amb un mínim de 3 persones ja pots construir un Cercle, i hi poden haver tantes persones com t'interessi, segons el tema que vulguis tractar i, per tant, qui creguis que hi ha de ser.** Això també implicarà un tipus de preparació o una altra. Nosaltres tenim l'experiència d'un Cercle amb unes 60 persones adultes que no es coneixien entre elles.

Preparació

Per a poder fer el Cercle, és important tenir en compte la preparació, de manera que faciliti l'acompliment de l'objectiu que ens hem marcat.

Preparació de l'espai

Fer la rotllana de cadires o coixins. Recomanem l'ús de cadires, més que asseure a terra, perquè això facilita la concentració, tot i que dependrà també de l'edat i de la manera de treballar que tingui cada grup.

Podem aprofitar el moment de fer el Cercle per donar-nos suport en el moviment de les taules i cadires, si és que fem servir l'aula. I fer-ho també en silenci, donant importància a aquest moment i cuidar-lo.

Preparació del ritual

Són molt importants les consignes, com donem les consignes inicials i com fem la presentació de l'espai, ja que això ja crea una atmosfera apropiada que facilita poder expressar-se a nivells més personals, emocionals o subjectius, quan és això el que estem buscant.

Per això tenir en compte el to de veu, el ritme, que tot el grup estigui posant l'atenció en tu, etc. Ajuda molt a compartir el sentit i la visió d'allò que estem fent.

Preparació del grup

A vegades el que és més important és preparar el grup i afavorir que sigui un espai de confiança i seguretat. Una cosa que pot ajudar en aquest sentit és posar-se d'acord amb principis claus com la confidencialitat, el respecte i la cura cap als altres.

Activitats prèvies

A vegades, segons la intenció que tinguem, serà útil pensar en dinàmiques prèvies que facilitin anar entrant en el tema que volem treballar o en altres objectius com afavorir la distensió del grup, la concentració, la coneixença, etc.

La pregunta

La pregunta indica el propòsit del Cercle. Per aquest motiu pensar quina és la pregunta adequada és clau per enfocar el Cercle cap allà on volem.

Algunes idees per a seleccionar la pregunta adequada:

És rellevant per a les persones presents?

Tinc interès a saber la resposta? Si crec que ja sé la resposta que em donaran, potser he d'escollir una altra pregunta.

És una pregunta incitadora i motivadora? Dona ganes de respondre-la?

És una pregunta oberta que dona peu a respostes genuïnes, més enllà d'un si o un no?

És clara? S'entén?

Tot i que el Cercle sol tenir una pregunta inicial que marca el propòsit i la intenció, en el seu transcurs també se'n poden afegir d'altres o canviar-les, si el que es vol és reenfocar el tema o el propòsit.

El tancament

El tancament és molt important. A vegades, el que ha passat al Cercle ha estat molt emotiu, ha remogut a algunes persones i cal recollir això per a poder transitar cap al que vingui a continuació.

Una manera de tenir-ho en compte és deixar un temps després del Cercle, per a donar espai a la transició.

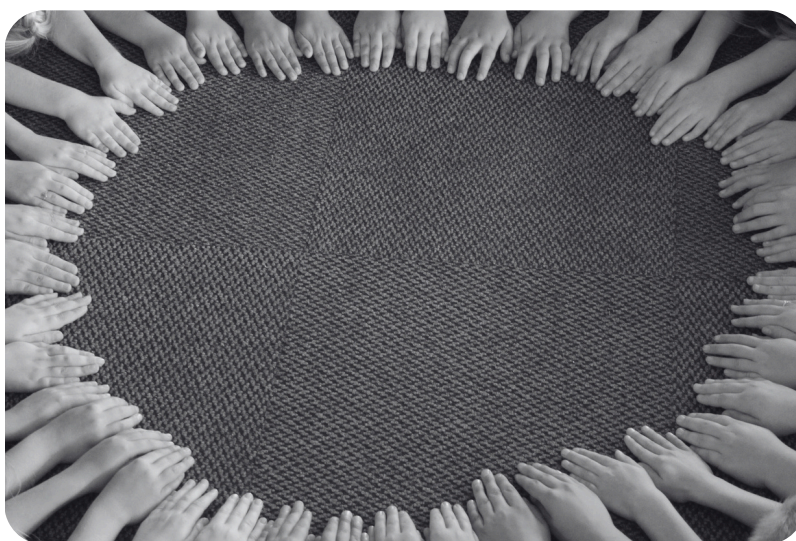
En aquest espai es pot deixar un temps lliure perquè les persones facin allò que necessitin o es pot recomanar alguna activitat que ajudi a recollir i integrar allò que hagi viscut cadascú, com per exemple fer un dibuix o escriure un text amb l'experiència.

O bé, es pot proposar algun altre tipus de dinàmica que faciliti transitar cap a una altra emoció i sensació. Per exemple un joc de moviment, de contacte, etc.

Altres vegades, el que pot ser interessant és recollir allò que ha estat significatiu perquè hi hagi una continuïtat i seguiment.

En aquests casos, tancar el Cercle i fomentar algun tipus de dinàmica o acció que ho faciliti serà el que és apropiat.

També cal tenir en compte que, a vegades, el que es necessita és fer diversos Cercles per donar seguiment als temes i vivències que s'han treballat i anar veient com evolucionen i què més es necessita.

Facilitació del Cercle

La facilitació i l'acompanyament de l'espai és clau. Això és un entrenament i, a mesura que en facis més, guanyaràs habilitats i respostes a les teves pròpies preguntes i inquietuds.

Aquí exposem algunes de les preguntes que se solen fer.

Com intervenir quan:

La persona que està intervenint es desvia del tema que hem presentat

- Depèn de quina sigui la teva intenció. Has de tenir en compte que el Cercle pot tenir diversos objectius. Per una banda, el que té a veure amb la pregunta que plantejes i, per altra banda, és clau tenir en compte les relacions en el grup.
- Si la persona que s'està desviant del tema no acostuma a parlar i aquesta vegada s'ha animat, escoltar-la sense corregir-la pot ser una bona idea.
- Si, en canvi, observes que hi ha un canvi de tema perquè costa respondre a la pregunta, es pot fer notar: "potser costa respondre al que he preguntat, us repeteixo la pregunta. I si vols, pots contestar també per què creus que et costa contestar-la"
- També pot passar que el grup estigui contestant a una pregunta que sigui més important per ells i elles ara.
- O bé, la pregunta no està ben formulada o dona peu a diverses interpretacions i no s'està entenent i, per tant, pots tornar a formular-la.
- Si és algú que ho fa per cridar l'atenció i la seva tendència és dir coses que no tenen a veure amb el tema per fer riure a la classe, a vegades és útil fer-li notar: "Noto que gaudeixes fent riure a la gent. Vols també respondre a la pregunta?". El més important en aquest cas és l'habilitat com ho dius, per dir-ho des de la curiositat i no des del retret, perquè funcioni.

Què fer quan algú no parla, de manera repetida?

- La persona que no parla, és algú que està més al centre del grup, més líder, o queda més al marge?
- Si és algú més líder, que ella no parli, està afectant el grup en la manera de participar? Si és així, és interessant notar-ho i fomentar altres lideratges i participacions. Una manera pot ser fent-li notar, de manera individual, el seu lideratge i l'impacte perquè pugui fer un millor ús del seu poder.
- Si hi ha unes persones que no solen parlar, pots pensar a plantejar preguntes motivadores per elles.
- Fer Cercles amb preguntes poc compromeses, amb relació als gustos, nombre de germans... Cercles ràpids de coneixença per anar agafant confiança en el Cercle.
- També pots preguntar al Cercle què pot fer que sigui difícil parlar en el grup. Així explores una mica més sobre la dificultat a parlar i expressar-se i això pot ajudar a anar guanyant més permís a fer-ho.

Què fer quan algú fa comentaris ofensius o per sobre d'algú altre en el Cercle?

- En aquests casos és molt important fer notar l'impacte d'aquest comentari. Una manera de fer-ho pot ser de manera impersonal "observo que en més d'un moment alguna persona heu fet comentaris mentre algú altre parlava. Si això em passés a mi, faria que cada cop tingués menys ganes de parlar i estar en aquest grup. No crec que sigui aquesta la vostra intenció, així que us demanaria respectar als vostres companys"
- Es pot fer de moltes maneres, però sí, cal parar aquesta actitud, perquè si no afectarà la confiança i la llibertat de parlar en el Cercle. Per fer-ho ajuda la curiositat cap a qui té aquesta actitud i reconèixer el seu anhel de ser part del grup, reconegut i estimat.

Hi ha moments en què és millor no fer un Cercle?

- Si t'estàs plantejant aquesta pregunta, segurament és que la resposta és sí. Segons el grup, les condicions, els coneixements i habilitats de qui faciliti el Cercle, de vegades fer-lo podria ser contraproductiu i generar l'efecte contrari. En tot cas, si tens un dubte, explorar el dubte et donarà més pistes de què necessites per a fer el Cercle i, per tant, quan i com fer-lo i quan no.
- És molt més difícil que el Cercle funcioni com esperes si el grup no està familiaritzat amb l'eina.

Qui pot dinamitzar el Cercle?

- És recomanable que siguin dues persones, especialment quan el grup és gran o bé quan el propòsit és treballar les relacions, situacions de conflicte o discriminacions en el grup.
 - Pot fer-ho qualsevol persona que senti que té els coneixements i habilitats per fer-ho, tant si té més o menys vincle amb el grup. Podria fer-ho la tutora amb el seu grup d'alumnes, o bé la psicopedagoga del centre, algú de l'equip directiu, etc.
- Però si és una persona que no es coneix amb el grup, cal crear un vincle i relació prèvia, per això ser personal o proposar dinàmiques prèvies abans del cercle, pot ser útil.
- Però sí que és important que si té una relació amb el grup, aquesta sigui una bona relació i de prou confiança, perquè això no afecti la disposició del grup.

Sempre he de contestar la pregunta si estic dinamitzant el Cercle?

- No necessàriament. Però és molt útil perquè ajuda a sentir que tu també ets part del grup, que a tu també et passen coses, sents emocions, t'impacten i t'afecten les coses, també tens les teves pròpies opinions, etc.
- Si no fer-ho ha de crear un distanciament entre tu i el grup, no ho recomanaríem. Perquè això no t'ajudarà en l'objectiu d'obertura que tens.

Cercle de connexió i emocional

Aquests tipus de Cercles ens serveixen per a conèixer-nos més com a persones i grup, poder saber qui soc, qui som com a grup, què volem i què no. Tenir més informació del que ens agrada i el que no. Les emocions són el motor que ens guia en la vida i ens ajuda a connectar amb el nostre potencial, ja que saber com estic m'ajuda a saber què necessito i escollir què vull.

Algunes idees clau per a la facilitació d'aquest tipus d'espais:

- **Reconèixer i fer valdre totes les emocions i experiències.** Saber identificar la seva part útil i el seu sentit.
- **Guanyar capacitat per identificar les diferents emocions,** reconèixer-les quan estan presents i saber què ens fa sentir d'aquesta manera.
- **A vegades és difícil saber com ens sentim i algú, des de la distància, pot tenir més pistes.** Pot facilitar posar-hi paraules i preguntar a la persona si és així com se sent o és això el que li passa.
- **Poder preguntar amb curiositat.**
- **Poder donar llibertat a la seva expressió,** sent conscient de l'impacte en les altres persones i cuidant que es doni d'una manera segura i que no faci dany físic a la persona ni a les altres.
- **Saber diferenciar el que sentim nosaltres del que senten les altres persones.** No assumir com se senten.
- **Utilitzar el sentit de l'humor** i altres habilitats quan s'escaigui.
- **Reconèixer l'impacte i el dany** i poder-lo mostrar en nosaltres o en les altres persones.

Cercle per gestionar conflictes i dinàmiques de discriminació

Altres vegades l'objectiu és treballar algun conflicte en concret, les dinàmiques de discriminació o una situació d'assetjament. En aquests casos, amb qui es vol fer el Cercle i quin és el moment adequat, seran preguntes prèvies a respondre.

Per aquest tipus de Cercle, recomanem:

Tenir en compte una mirada restaurativa:

- Totes les persones poden ser danyades amb més o menys gravetat, o de diferents maneres. I el que cal és identificar quin és el dany per cadascú. Ser més conscient del dolor i el dany.
- Identificar què es necessita per poder estar millor.
- Identificar què podem fer per restaurar el dany i restablir la relació, si això és el que es desitja.
- Tenir en compte si hi ha un tema d'arrel que cal atendre i en el que cal una intervenció educativa o del tipus que sigui.

Tenir en compte la dinàmica de poder

entre les persones que tenen un paper en el conflicte o la dificultat, per tenir en compte si totes les persones involucrades tenen la mateixa capacitat de defensar-se davant d'aquella situació o no.

L'ús de les preguntes restauratives per conduir el Cercle.

Pots fer diferents rondes, on cada vegada portes una pregunta diferent, o bé anar-la modificant segons per on va el tema o qui parla.

Tema	Pregunta restaurativa
1- Apreci i respecte cap a les perspectives individuals	Què va passar? (Segons el teu punt de vista)
2- Els pensaments influeixen les emocions, les emocions influencien les accions	Què pensaves i com et senties en aquell moment? Com et sents i què penses des d'aleshores? Com et sents i què penses ara?
3- Empatia i consideració	Qui ha estat afectat i com?
4- Apreciació de les necessitats individuals	Què necessites per poder tirar endavant, resoldre ... i sentir-te millor? Què necessites per poder reparar i que tots puguin sortir endavant?
5- Responsabilitat compartida i presa de decisions	Què necessites que passi ara? Com es pot donar resposta a les necessitats? Què podem fer per resoldre la situació? Com podeu donar respostes a aquestes necessitats conjuntament?

Cercle per treballar les dinàmiques de poder

Aquest pot ser un objectiu específic del Cercle, o pot ser que això passi de manera transversal quan treballem altres dinàmiques o temes del grup. En tot cas, fixar-se en les dinàmiques de poder en el grup, les relacions entre qui parla-qui no, com s'escolta les diferents veus i què està més o menys valorat, és clau, per aconseguir que tot pugui tenir un espai i ser reconegut.

Algunes idees per treballar aquest tema amb el Cercle:

Fer un **Cercle de super poders** on compartir quines són les habilitats i coneixements especials de cadascú.

Portar temes al Cercle que solen ser **més marginats o menys valorats al grup**, per a donar-li un espai i valor.

Si coneixes la dinàmica del grup, es pot fer que la intenció del Cercle sigui **reforçar l'apoderament d'una persona**, que normalment està més al marge i fer un Cercle per exemple el dia del seu aniversari o buscar una temàtica motivadora i de la qual en sap o li motiva molt.

Una altra manera serà facilitant i intervenint quan el Cercle està en funcionament, per **qüestionar les creences** que fan que hi hagi certs aspectes més o menys valorats. Per exemple, si en el Cercle estan compartint coses que no els agrada i una persona diu "em diuen marieta perquè m'agrada ballar", una intervenció pot ser "que important que facis allò que vols, aquesta classe té molt a aprendre de tu".

Bibliografia

Webs d'interès:

- Institut per la Convivència i l'Èxit Escolar- Convivexit del Govern Balear
- Revista Pràctiques Restauratives: Convives
- Council cercle
- Cercles de diàleg a la XTEC de la Generalitat
- Pràctiques restauratives XTEC
- En Cercle

Vídeos:

- Vídeo [Pràctiques Restauratives a Son Gotleu](#)
- Vídeo de [Pràctiques Restauratives a l'escola, de Transforming Conflict](#)

Llibres:

- Bob Costello, J. y T. Watchel, Círculos restaurativos en los centros escolares. Fortaleciendo a la comunidad y mejorando el aprendizaje. Ed. IIRP

fil A L'AGULLA

Fil a l'agulla, SCCL

info@filalagulla.org

filalagulla.org

